

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Конспект лекцій

для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності
281 «Публічне управління та адміністрування»
денної та заочної форм навчання

Затверджено редакційно-
видавничою радою університету,
протокол № від 2024 р.

Харків
НТУ «ХПІ»
2024

Конспект лекцій з дисципліни «Основи публічного управління та адміністрування» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» денної та заочної форм навчання / уклад. В. В. Круглов, В. М. Мороз, Д. А. Терещенко – Харків : НТУ «ХП», 2024. – 52 с.

Укладачі: В. В. Круглов

В. М. Мороз

Д. А. Терещенко

Рецензент: Л. М. Грень

Кафедра соціології і публічного управління

ВСТУП

Вивчення публічного управління та адміністрування є важливим для розуміння того, як на практиці ефективно реалізуються державні політики та послуги. Вказана галузь вивчає організаційні структури, процеси, персонал і системи, за допомогою яких реалізуються державні програми та здійснюється управління державними ресурсами.

Публічне управління має вирішальне значення для перетворення бачення та законів, встановлених політичним керівництвом, у відчутні результати, які слугують суспільним інтересам. Воно охоплює всі рівні влади - від муніципальних і регіональних органів до державних/місцевих і національних агентств. Однак сьогодні публічне врядування виходить за рамки лише державного сектору і включає в себе взаємодію з приватними компаніями, неприбутковими організаціями та громадянами.

Ключові теми включають основні принципи публічного управління, такі як справедливість, ефективність, прозорість та підзвітність. Оскільки діяльність держави та надання державних послуг впливають практично на всі аспекти життя суспільства, для лідерів та професіоналів з різних секторів важливо отримати знання з основ публічного управління та адміністрування.

Основна мета дисципліни "Основи публічного управління та адміністрування" полягає у формуванні у студентів системного розуміння концепцій, принципів, методів та інструментів ефективного управління та адміністрування в публічній сфері.

Основними завданнями дисципліни є:

Ознайомити студентів з теоретичними основами публічного управління та адміністрування, ключовими поняттями та концепціями в цій галузі.

Розглянути організаційні структури, процеси та системи, що використовуються для реалізації державної політики та надання публічних послуг.

Вивчити принципи належного публічного управління, такі як підзвітність, ефективність, прозорість, рівність та неупередженість.

Проаналізувати процеси прийняття рішень, управління людськими ресурсами, бюджетування та вимірювання ефективності в державних органах.

Розглянути роль політики, законодавства, етики та адміністративного права в контексті публічного управління.

Ознайомитись з новітніми тенденціями та реформами в публічному управлінні, включаючи використання цифрових технологій, практики управління на основі даних, моделі державно-приватного партнерства та механізми залучення громадян.

Розвинути аналітичні та практичні навички, необхідні для ефективної роботи в державному секторі або у взаємодії з ним.

ТЕМА 1. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ: ПОНЯТТЯ І НАУКОВІ ЗАСАДИ

Основні підходи до розуміння публічного управління та адміністрування та його еволюція. Предметна сфера публічного адміністрування.

Публічне управління - це міждисциплінарна галузь, що зосереджена на впровадженні, управлінні та вивченні державної політики, програм і державних послуг. По суті, воно вивчає, як державні ресурси та справи управляються і регулюються з метою найкращого служіння суспільним інтересам.

Однак визначення точних меж і сфери застосування державного управління є предметом постійних дискусій. Сам термін походить від грецького слова «res publica», що означає суспільні справи або суспільне благо. Але погляди на те, що становить "публічну" сферу і які види діяльності підпадають під її адміністрування, з часом еволюціонували.

Ранні підходи до публічного адміністрування

Одним з перших мислителів-новаторів у сфері державного управління був Вудро Вільсон. У своєму есе «Вивчення адміністрування» В. Вільсон наголошував на відокремленні політики від адміністрування. Він розглядав публічне управління як сферу бізнесу, яка повинна бути позбавлена партійного впливу, а натомість ґрунтуватися на наукових принципах для підвищення ефективності.

Ця перспектива відповідала прагненню Прогресивної епохи модернізувати державні операції та запровадити бізнес-практики. Такі мислителі, як Ф. Тейлор, пропагували застосування принципів наукового менеджменту з приватного сектору для оптимізації державних організаційних структур і процедур.

Інші ранні вчені, такі як Ф. Гудноу та Л. Д. Вайт, спиралися на дихотомію "політика-адміністрування" В. Вільсона, закріплюючи публічне управління як академічну дисципліну, відмінну від політології, зосереджену на впровадженні будь-якої політики, прийнятої через політичні процеси.

Цей "класичний" підхід розглядав публічне управління з нейтральної, об'єктивної точки зору, зосереджуючись насамперед на внутрішніх управлінських компетенціях, таких як бюджетування, персонал, організаційний дизайн та методи роботи для досягнення економії та ефективності.

Підхід, заснований на людських відносинах

У 1930-1940-х роках наукова школа людських відносин почала розглядати публічне управління під іншим кутом зору. Такі вчені, як М. П. Фоллетт, визнали, що адміністративні структури є не просто механістичними, а пов'язані зі складною груповою динамікою, мотивацією, лідерством та комунікативними навичками. Цей підхід наголошував на психології, динаміці робочого місця та принципах демократичного врядування, таких як участь та розподіл влади між керівниками та підлеглими. Вважалося, що державні адміністратори повинні орієнтуватися як на раціональну, так і на нераціональну людську поведінку.

У цей період сфера розширилася, включивши в себе знання з таких дисциплін, як соціологія, соціальна психологія та організаційна поведінка. Більше уваги стали приділяти таким поняттям, як організаційна культура, групові процеси та навички ведення переговорів, що виходили за рамки просто технічних управлінських здібностей.

На цих засадах пізніше у 20-му столітті вирости нові реформи державного управління (NPM), що базувалися на таких ідеях, як управління, орієнтоване на результат, підприємницький уряд, приватизація та децентралізація.

Сучасна теорія публічного управління

Починаючи з 1960-х і 1970-х років, теорія державного управління зазнала впливу різноманітних поглядів постмодерністської філософії, критичної теорії, фемінізму, інституціональної економіки та інших нових академічних течій.

Суворі дихотомія між політикою та адмініструванням була піддана сумніву, і тепер публічне управління розглядається як суто політична діяльність, що включає ціннісні судження та компроміси, які виходять за рамки лише питань ефективності.

Модель управління на основі суспільних цінностей передбачає, що державні менеджери повинні створювати суспільні цінності, залучаючи зацікавлені сторони та громадян до колективного визначення того, які результати є справді цінними. На додаток до ефективності існує нормативний поштовх до таких цінностей, як прозорість, справедливість та етика.

Науковці з державного управління також включили нові наукові галузі, такі як теорія ігор, поведінкова економіка та теорія складності. Дискусії точаться навколо динаміки державної політики, управлінських мереж, співпраці та зміни ролі держави в умовах глобалізації.

Модель «Нова публічна служба» стверджує, що публічне управління має бути орієнтоване на служіння громадянам через громадянський дискурс, спільне лідерство в різних секторах, повагу до інтересів громадян та досягнення консенсусу. Вона розглядає державних адміністраторів як таких, що мають громадянську відповідальність, яка виходить за рамки простого управління програмами.

Однак інші науковці критикують суспільну цінність і нові моделі державної служби як надто розпливчасті та нереалістичні. Залишаються заклики до більш чіткого розмежування між ролями адміністрування та формування політики.

Зрештою, публічне управління спирається на теорії та концепції з різних галузей, включаючи бізнес, політологію, соціологію, економіку, право, географію, антропологію, психологію, комп'ютерні технології, аналіз даних тощо на міждисциплінарній основі. Не існує єдиної великої теорії, а радше синтезовані зусилля, спрямовані на розуміння функціонування державного управління.

Сфера досліджень у галузі публічного управління

Враховуючи ці різноманітні точки зору, сфера, що підпадає під поняття "публічне управління", включає в себе широкий спектр діяльності та інтересів. Деякі ключові напрямки включають в себе

Впровадження та аналіз державної політики

управління державним персоналом/людським капіталом
Державні фінанси, бюджетування та фінансовий менеджмент
Організаційна поведінка та управління в державному секторі
Державне регулювання, адміністративне право та нормотворчість
Міжурядові відносини та багаторівневе управління
Вимірювання ефективності діяльності уряду та оцінка програм
Залучення громадян, участь та публічна підзвітність
Надання державних послуг та управління операціями
Закупівлі, управління проектами та адміністрування контрактів
Цифрове врядування, електронне урядування та управління інформацією
Публічна етика, прозорість та антикорупційні механізми

Публічне управління вивчає ці види діяльності та функції на всіх рівнях управління - муніципальному, регіональному, державному/провінційному, федеральному/національному та міжнародному. Воно також поширюється на державні корпорації, агентства, комісії та постачальників послуг, що фінансуються державою.

Однак межі між "державним" і "приватним" секторами за останні десятиліття розмилися. Державно-приватні партнерства, приватизація, укладання контрактів на надання послуг та моделі спільного управління означають, що державні адміністратори все частіше працюють у мережевому середовищі з багатьма суб'єктами.

Тому сучасне публічне управління вчить про взаємодію між урядом, бізнесом і громадянським суспільством. Воно розглядає цілі системи управління, а не лише бюрократію державного сектору як таку.

Таким чином, публічне управління - це оперативна професійна сфера, що займається впровадженням державної політики на практиці в ефективний, справедливий і підзвітний спосіб, який слугує суспільним інтересам. Як академічна дисципліна, воно інтегрує знання з багатьох підгалузей, постійно розвиваючи свої теоретичні засади в міру того, як змінюються реалії врядування.

Вивчаючи публічне адміністрування, студенти набувають критично важливих навичок для професійної кар'єри на державній службі, в управлінні неприбутковими організаціями, державному управлінні, впровадженні та аналізі державної політики, а також для виконання ролей на перетині державного, приватного та громадського секторів. Для функціонування демократичних суспільств нам потрібне глибоке розуміння принципів і практик ефективного державного управління.

ТЕМА 2. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ І ВИКОНАВЧА ВЛАДА

Джерела ідей управління суспільством і країною. Формування та розвиток теорій управління суспільством і країною. Особливості виконавчої влади.

Ідеї та практики щодо управління суспільством та адміністрування зазнали значного розвитку протягом історії людства. Хоча концепція централізованої державної адміністративної системи часто асоціюється з сучасною національною державою, її інтелектуальне коріння можна простежити ще з давніх цивілізацій та політичних філософів.

Деякі з найдавніших письмових пам'яток, пов'язаних з адмініструванням та державотворенням, походять з таких цивілізацій, як Стародавній Єгипет, Месопотамія, Китай та Індія. Нитки адміністративної думки також можна знайти в таких текстах, як Кодекс Хаммурапі з Месопотамії та "Роздуми" Марка Аврелія з Давнього Риму. Обмежені контекстом своєї епохи, ці праці започаткували дослідження ідей щодо державної політики, організаційних структур, управління персоналом, збору доходів та розподілу ресурсів централізованою владою.

Реформація та відповідні протестантські філософії про права особистості, згоду керованих та обмеженість державної влади також вплинули на погляди на

державну підзвітність. Укорінилися ідеї балансу між владою та демократичним контролем і наглядом. Можливо, найбільш помітним є те, що філософи епохи Просвітництва мали трансформаційний вплив на мислення в галузі державного управління, просуваючи раціональні, наукові та світські підходи до соціальної організації та врядування. Такі мислителі, як Вольтер, Локк, Гоббс, Монтеск'є, Руссо та інші, більш раціонально і аргументовано пояснювали такі поняття, як суспільний договір, природні права, громадянські свободи, республіканські цінності та розмежування державних повноважень і відповідальності. Праці Іммануїла Канта, з його акцентом на філософії моралі, обов'язку та універсальних максимах етичної поведінки, мали великий вплив на розвиток концепції етосу державної служби та етики для державних службовців.

У 18 столітті з'явилися також фундаментальні праці з питань управління таких філософів, як Адам Сміт, Девід Юм, Джеремі Бентам і Джеймс Медісон, які безпосередньо вплинули на засади сучасного державного управління.

Дж. Медісон, разом з іншими американськими революційними мислителями, такими як Дж. Адамс і Т. Джефферсон, перетворив філософію Просвітництва на конкретні ідеї щодо структурування державного управління. Такі концепції, як поділ влади, система стримувань і противаг та захист індивідуальних свобод, були кодифіковані.

У постреволюційному американському контексті публічне управління набуло особливого значення як вирішальний засіб для організації функцій цієї нової великої республіканської демократії, запобігаючи при цьому потенційній тиранії більшості або зловживанням з боку будь-якої окремої фракції чи гілки влади.

19-20 століття принесли нові інтелектуальні впливи на публічне управління з боку мислителів, які досліджували демократію, соціальну справедливість, бюрократичну теорію та демократичну підзвітність. У той час як конкретні ідеї розвивалися, адміністрування та реалізація державної політики і програм залишалися оперативним ядром діяльності державного управління.

Підсумовуючи, можна сказати, що хоча мотивації та філософські підходи відрізнялися в різні епохи, практично кожен великий філософ, політичний теоретик і вчений у світовій історії намагався визначити, як найкраще структурувати владу, розподіляти ресурси, суспільні блага і послуги, а також управляти суспільством в цілому.

Зі зростанням складності суспільств зростала і потреба в спеціалізованих системах державного управління для управління дедалі складнішими урядовими операціями, наданням послуг і реалізацією політики. Поступовий інтелектуальний перехід від централізованого правління та абсолютної влади до більш раціонального, демократичного та підзвітного державного управління був звивистим шляхом, що тривав тисячоліттями.

Хоча сьогоднішнє публічне управління є фундаментально сучасною конструкцією, воно являє собою симбіоз ідей, етики та практики управління, які протягом століть розвивалися філософіями всіх основних світових цивілізацій. Ця різноманітна спадщина збагатила і розширила сферу свого застосування набагато більше, ніж це було на початку її зародження.

Публічне управління та виконавча влада - нерозривно пов'язані поняття. Завданням виконавчої гілки влади є впровадження та забезпечення дотримання законів і політик, затверджених законодавчою гілкою влади. Ця роль безпосередньо покладається на державні адміністративні системи, процеси та персонал.

На національному рівні публічне управління зосереджене у виконавчих агентствах, департаментах, комісіях, державних підприємствах та інших органах під керівництвом президента, прем'єр-міністра або глави уряду. Ці адміністративні підрозділи виконавчої влади керують усіма сферами - від оборони, дипломатії та правоохоронної діяльності до соціальних послуг, інфраструктури, державних земель та регуляторного нагляду.

Однак публічне управління також проникає на рівні штатів/провінцій та муніципалітетів під керівництвом виконавчої влади, наприклад, губернаторів та мерів. Навіть у місцевих містах, містечках і селах є професійні органи

державного управління, які керують операціями і програмами під керівництвом виконавчої влади, наприклад, міських рад або міських голів.

У той час як законодавчі органи мають повноваження ухвалювати закони та виділяти відповідні кошти, роль виконавчої влади та її адміністративного апарату полягає в тому, щоб перетворити ці політичні рішення на реальні дії, що впливають на громадян. Виконавча влада розробляє конкретні нормативні акти, встановлює плани реалізації, розподіляє бюджетні ресурси, наймає персонал і фізично виконує програми - формуючи операційний кістяк держави.

Ефективність, результативність та якість державного управління, керованого виконавчою владою, значною мірою визначають сприйняття громадськістю реагування уряду на проблеми та результати його діяльності. Серйозні адміністративні невдачі або скандали можуть підірвати віру в політичне лідерство в цілому.

Таким чином, виконавче керівництво державними адміністративними системами є балансуванням між:

виконанням законодавчих актів і політичних пріоритетів за директивним принципом "зверху-вниз;

наданням достатньої автономії та свободи дій досвідченим фахівцям, щоб вони могли використовувати свої знання та досвід у деталях імплементації;

забезпеченням фільтрації політики через системи нагляду, прозорості та дотримання адміністративних процедур.

У демократичних системах існує цілеспрямоване розмежування між партійною політикою та постійною державною службою, покликане захистити адміністрацію від політично вмотивованої дезорганізації. Однак політично призначені керівники органів виконавчої влади визначають політичне бачення і траєкторії, які спрямовують працівників їхніх відомств на пріоритетні напрямки роботи.

Виконавче управління державним управлінням також вимагає широкої горизонтальної координації між різними відомствами, муніципалітетами, штатами/провінціями та рівнями влади. Державно-приватна співпраця через

укладання контрактів на надання послуг та державно-приватне партнерство ще більше ускладнює завдання.

Навички, необхідні для ефективного виконавчого керівництва в державному управлінні, включають формулювання стратегічної політики, організаційний менеджмент, комунікації та зв'язки з громадськістю, бюджетування та фінансову кмітливість, управління проектами, відстеження результатів діяльності, політичну кмітливість і здатність керувати в рамках правил, етики та підзвітності державного сектору.

У федеральній системі Сполучених Штатів Америки виконавча влада, пов'язана з адмініструванням, централізована під керівництвом Президента як глави виконавчої влади. Президент призначає секретарів Кабінету міністрів, які очолюють такі основні відомства, як Міністерство оборони, Державний департамент, Міністерство фінансів, Міністерство юстиції та інші, в яких працюють мільйони федеральних службовців.

Під федеральним рівнем кожен з 50 штатів США має обраного губернатора, який є вищою виконавчою владою, що керує власними системами державного управління, які охоплюють такі сфери, як освіта, транспорт, соціальні послуги, економічний розвиток і регулювання охорони навколишнього середовища.

Округи, муніципалітети та інші місцеві юрисдикції мають власних безпосередньо обраних керівників, таких як окружні комісари, мери та члени міських рад, які здійснюють нагляд за місцевим державним управлінням поліцією, пожежною охороною, видачею дозволів, комунальними послугами, громадськими роботами та іншими громадськими послугами.

Ця американська модель являє собою один з багатьох варіантів того, як виконавча влада і публічне управління можуть бути структуровані в різних національних контекстах, залежно від таких факторів, як унітарна чи федеративна система, парламентська чи президентська система, а також рівень централізації чи децентралізації влади.

В унітарних національних державах, таких як Велика Британія чи Франція, виконавча влада над державним управлінням є більш централізованою порівняно з федералістськими системами. Однак у цих парламентських демократіях роль глави уряду, який здійснює виконавче керівництво над адміністрацією, змінюється залежно від того, яка партія контролює законодавчу владу.

Незалежно від конкретної моделі, встановлення чіткої відповідальності виконавчої влади за адміністративні функції має вирішальне значення для програмної підзвітності та ефективної реалізації державної політики, сформульованої законодавчими органами. Адміністративні системи потребують послідовного керівництва та чіткої субординації.

Концентрація адміністративної діяльності в руках виконавчої влади також сприяє дотриманню таких принципів державного управління, як політична нейтральність повсякденної діяльності, захист зайнятості кар'єрних державних службовців, стандартизоване надання послуг усім громадянам, однакове застосування правил/законів та узгодженість із законодавчими намірами щодо використання державних ресурсів.

При цьому виконавче лідерство має бути розумно збалансоване із законодавчим наглядом, судовими обмеженнями на перевищення повноважень, захищеними каналами для викриттів та інакомислення, відокремленням певних адміністративних функцій, таких як управління виборами та збирання доходів, від ризиків політизації.

Однак у багатьох країнах межі між державним управлінням і виконавчою владою стають дедалі більш розмитими. Уряди прийняли більш корпоративні моделі лідерства, які надають виконавчі та адміністративні повноваження одночасно в різних сферах політики.

Крім того, такі явища, як становлення сучасної регуляторної держави, призвели до того, що законодавчі органи делегували значні повноваження з формування адміністративної політики виконавчим органам, щоб вони могли швидше адаптуватися до мінливих обставин. Квазі-законодавча та квазі-судова

влада зосередилася в руках підконтрольних виконавчій владі бюрократичних структур.

Таким чином, публічне управління, по суті, є розширенням повноважень і відповідальності виконавчої влади в управлінні суспільством і реалізації державної політики. Воно забезпечує інституційний механізм і людський капітал для реалізації пріоритетів виконавчої влади.

Однак, встановлення належного балансу між виконавчим контролем і дискреційними повноваженнями органів державного управління, а також надійних систем підзвітності залишається постійним викликом для всіх урядів, які прагнуть бути одночасно ефективними і чутливими, підтримуючи при цьому основні цінності державної служби.

ТЕМА 3. КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ СПІВВІДНОШЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ ТА ВИКОНАВЧОЇ ГІЛОК ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Взаємозв'язок економічної науки, соціології та політології. Співвідношення економіки та політичної економії. Конституційне встановлення розподілу влади. Особливості поведінки людей у економічній і політичній сферах.

Взаємовідносини та розподіл повноважень між законодавчою та виконавчою гілками влади є основоположним елементом конституційної системи правління в Україні. Те, як структуровані та розподілені повноваження між цими двома гілками влади, має величезне значення для функціонування держави, демократичного врядування та захисту прав і свобод людини і громадянина.

Як і в багатьох сучасних демократичних країнах, Конституція України встановлює систему стримувань і противаг, що походить від теорії поділу влади,

яку обстоювали мислителі епохи Просвітництва, такі як Монтеस्क'є. Основна передумова полягає в тому, що зосередження основної влади в руках однієї особи чи інституції породжує тиранію та зловживання. Тому різні гілки влади слугують противагами, контролюючи і стримуючи одна одну.

У напівпрезидентській системі України законодавча влада належить Верховній Раді, тоді як виконавча влада розділена між Президентом як главою держави та Кабінетом Міністрів на чолі з Прем'єр-міністром. Цей розподіл спрямований на запобігання домінуванню однієї гілки влади над іншими.

Законодавча влада - Верховна Рада

Як однопалатний парламент України, Верховна Рада є єдиним органом законодавчої влади, відповідальним за прийняття законів, затвердження державного бюджету, ратифікацію міжнародних угод та здійснення контролю над виконавчою владою.

450 депутатів Верховної Ради обираються шляхом прямих виборів за змішаною виборчою системою строком на 5 років. Це надає парламенту демократичної легітимності, що походить від голосуючих громадян. Його конституційні повноваження включають

- Прийняття законів, постанов та інших нормативно-правових актів
- призначення виборів Президента
- затвердження Прем'єр-міністра як глави уряду
- призначення на ключові посади, такі як судді, уповноважений з прав людини та керівництво регуляторних органів
- оголошення стану війни або надзвичайного стану
- призначати загальнонаціональні референдуми
- ініціювати процедуру імпічменту Президента.

Однак повноваження Верховної Ради врівноважуються можливістю Президента накладати вето на закони (для подолання вето необхідна більшість у 2/3 голосів) та видавати укази у конкретних сферах, визначених Конституцією. Прем'єр-міністр також зобов'язаний виконувати лише ті директиви Верховної Ради, які не суперечать указам Президента.

Крім того, у разі тупикової ситуації Президент зберігає за собою право розпустити Раду і призначити дострокові парламентські вибори за певних умов.

Виконавча влада

Як глава держави, обраний прямим голосуванням Президент України є символічним лідером нації та головнокомандувачем збройних сил. Він також має значні повноваження у сфері зовнішньої та внутрішньої політики.

Основні повноваження президента включають

призначення та звільнення Прем'єр-міністра та інших членів Кабінету Міністрів

призначення голів обласних державних адміністрацій та керівників інших центральних органів виконавчої влади

скликання позачергових сесій Верховної Ради

накладати вето на закони, прийняті парламентом

нагородження державними нагородами та помилування

Керівництво зовнішньополітичною діяльністю та міжнародними переговорами

вносити законопроекти на розгляд Верховної Ради

оголошення воєнного стану за згодою Верховної Ради

Виступає гарантом державного суверенітету і територіальної цілісності

Хоча Прем'єр-міністр формально є главою уряду України, який здійснює нагляд за реалізацією більшої частини внутрішньої політики, його повноваження значною мірою походять від Президента, який його обирає, і залежать від нього.

Українська система має елементи як президентської, так і парламентської моделі, що створює певну напруженість і дублювання між двома гілками влади. Розділені уряди, де президентська та парламентська більшість контролюються протилежними партіями, часто призводять до політичного глухого кута.

Зокрема, баланс виконавчої та законодавчої влади в напівпрезидентській системі України суттєво змінився після протестів Помаранчевої революції 2004 року та Євромайдану 2014 року.

Конституційні реформи, проведені після цих політичних потрясінь, обмежили певні повноваження президента, зокрема, право розпуску Верховної Ради та розширили парламентський нагляд за призначенням суддів, звільненням міністрів і затвердженням оголошення воєнного стану. Однак президент зберіг широкі повноваження у сфері зовнішньої політики та національної безпеки.

Розподіл призначень, законодавчих процесів, перевірок і наглядових повноважень між двома гілками влади залишається предметом постійних переговорів у демократичній системі врядування України, що розвивається. Тлумачення меж того, що вважається належним конституційним виконанням повноважень, є джерелом широких правових і політичних суперечок.

Поділ влади має на меті запобігти авторитарній концентрації контролю, але може призвести до міжгалузевих конфліктів, які перешкоджають ефективному виробленню політики. Надмірна централізація загрожує зловживаннями, але надмірна дифузія повноважень породжує бездіяльність. Пошук відповідного балансу є делікатною справою.

Така динаміка законодавчої та виконавчої влади, зрештою, відображає глибшу суспільну напругу в Україні, пов'язану з протистоянням між централізацією та децентралізацією, євроатлантичною інтеграцією та орієнтацією на Росію, а також прагненням суспільства до більшої підзвітності та антикорупційних реформ та збереження інтересів впливової еліти.

Значні зміни в політиці відбулися після чергових президентських і парламентських виборів, коли різні фракції, прийшовши до влади, намагалися змінити баланс сил і нав'язати своє бачення за допомогою судових призначень і конституційних реформ.

Проте, основна правова та конституційна база все ще забезпечує необхідну систему взаємних перевірок, розподіл повноважень і дотримання правил демократичної передачі влади як опору проти повного скочування до авторитаризму або екстрактивного управління, що приносить користь лише вузькому колу осіб.

Однак захист важко здобутих Україною свобод і демократичних завоювань вимагатиме постійних зусиль у боротьбі з ендемічною корупцією, захопленням держави олігархічними акторами, російськими зусиллями з дестабілізації та консолідацією надмірної особистої влади в будь-якій гілці влади.

Аналізуючи цю динаміку, стає очевидним взаємопов'язаний характер політичних та економічних сил у суспільстві. Економічна політика та права власності нерозривно пов'язані з розподілом владних повноважень між гілками влади, так само, як групи з концентрованою економічною владою постійно прагнуть впливати на прийняття політичних рішень у своїх інтересах.

Науковці детально вивчали ці взаємозв'язки між політикою, економікою, правовими структурами та соціальною поведінкою в таких галузях, як конституційна політекономія, право та економіка, теорія суспільного вибору. По суті, мотиви власного інтересу, які керують діями людей в економічній сфері, зберігаються і в політичній сфері, коли окремі особи та групи змагаються за контроль над державною владою, яка може бути інструментом перерозподілу, регулювання та вилучення ренти.

Мета надійних конституційних рамок, що встановлюють поділ влади, систему стримувань і противаг та захист прав, полягає в тому, щоб пом'якшити ці згубні тенденції і спрямувати конкуренцію інтересів у більш продуктивне, кероване русло. Підкріплена соціологічним розумінням громадянської активності та колективної участі, конституційна політекономія має на меті реформувати структури стимулів та механізми підзвітності, щоб вони відповідали ширшим суспільним інтересам.

Для України це все ще залишається значною мірою незавершеною роботою. Створення конституційного ладу, який би стримував корупцію, розширював права і можливості населення, забезпечував ефективне врядування, підтримував верховенство права, інтегрувався з європейськими економічними та політичними нормами, а також збалансовував повноваження між гілками влади у продуктивній рівновазі, є величезним викликом.

Але цей складний розподіл і взаємозалежність між законодавчою і виконавчою владою залишається важливим правовим і політичним фундаментом для демократичного майбутнього України як незалежної, процвітаючої європейської держави, що служить потребам своїх громадян. Правильна побудова цієї фундаментальної архітектури має першорядне значення.

ТЕМА 4. АПАРАТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ПОНЯТІЙНО-ТЕРМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ

Визначення поняття "апарат державного управління" та його місце в системі державного управління. Структура та організація апарату державного управління. Функції та повноваження апарату державного управління. Реформування та модернізація апарату державного управління.

Поняття "апарат державного управління" стосується організаційного механізму, за допомогою якого здійснюються функції державного управління та публічного адміністрування. Він є невід'ємною складовою більш широкої системи державного управління і відіграє вирішальну роль у реалізації політики та наданні послуг громадянам.

По суті, апарат державного управління охоплює всі організаційні одиниці, установи, агентства та персонал, які складають виконавчу владу, відповідальну за реалізацію законів, політики та урядових програм. Сюди входять міністерства, відомства, комісії, регуляторні органи та структури державної служби на національному, регіональному та місцевому рівнях.

Апарат державного управління діє не ізольовано, а є частиною загальної системи державного управління, яка також включає законодавчі органи, що розробляють закони та політику, судові органи, що здійснюють нагляд, та інші

суб'єкти державного сектору. Зрештою, адміністративний апарат існує для того, щоб здійснювати і забезпечувати виконання волі демократично обраного політичного керівництва, кодифікованої в конституціях, статутах і офіційних виконавчих директивах.

Однак адміністративна бюрократія покликана слугувати прикладом принципів політичного нейтралітету, безперервності управління та професійного досвіду на противагу заангажованості законодавчої політики. В ідеалі, апарат повинен неупереджено і рівномірно здійснювати політику в інтересах суспільства, а не керуватися електоральними факторами чи вузькими особистими інтересами.

Структура та організація

Організаційно апарат державного управління містить як централізовані структури, що охоплюють загальнонаціональну юрисдикцію, так і децентралізовані органи, що діють на регіональному або місцевому рівнях. Його архітектура включає кілька ієрархічних рівнів і розподіл обов'язків між спеціалізованими функціями та підрозділами.

До загальних структурних елементів належать

Основні виконавчі офіси/міністерства (офіс Прем'єр-міністра, кабінети міністрів, адміністрація Президента тощо)

Галузеві міністерства, організовані за сферами політики (освіта, охорона здоров'я, фінанси, оборона тощо)

Незалежні регуляторні органи та комісії

Центральні системи державної служби для управління персоналом

Субнаціональні адміністрації, такі як провінції/штати та муніципалітети

Польові офіси та підрозділи, що надають послуги на місцях

Принципи, якими зазвичай керуються при розробці організаційної структури, включають

Департаменталізація за цілями, процесами, клієнтурою, географією тощо.

Чіткі ланцюги підпорядкування та ліній підзвітності

Сфера контролю та розмежування повноважень керівного персоналу

Централізація та децентралізація повноважень щодо прийняття рішень
Формалізація та стандартизація правил, процедур, посадових обов'язків
Організаційні структури адміністративних апаратів відрізняються в різних країнах і юрисдикціях залежно від таких факторів, як національні та федеральні моделі, унітарна система чи система поділу влади, рівень економічного розвитку, політичні пріоритети, ініціативи щодо реформ та історична спадщина, серед іншого.

Хоча ієрархічні бюрократичні моделі переважають, деякі країни запровадили реформи, спрямовані на перехід до більш горизонтальних, командних, спільних і цифрових структур для підвищення гнучкості та клієнтоорієнтованості.

Ключові функції та повноваження

Апарат державного управління виконує кілька основних функцій, які є невід'ємною частиною державного управління:

Реалізація політики - перетворення законів, указів та політичних директив у конкретні програми, правила та урядові заходи, що впливають на суспільство. Це основна функція імплементації.

Надання публічних послуг - надання послуг безпосередньо громадянам, таких як освіта, охорона здоров'я, соціальна допомога, видача дозволів, громадська безпека, функціонування інфраструктури тощо.

Регуляторний нагляд - забезпечення виконання нормативних актів, видача ліцензій/сертифікатів, контроль за дотриманням стандартів і правил у різних галузях промисловості, у сфері охорони довкілля тощо.

Управління ресурсами - управління державними фінансами, майном, персоналом/людськими ресурсами, закупівлями, інформацією та додатковими державними активами/ресурсами.

Операційний менеджмент - планування, координація та нагляд за державними операціями, програмами та процесами, спрямованими на досягнення визначених цілей та показників ефективності.

У той час як законодавчі органи приймають основні закони та відповідні бюджети, виконавчі/адміністративні органи мають величезну свободу дій у тому, як інтерпретувати політику та реалізовувати її на практиці. Апарат відповідає за розробку та видання детальних нормативно-правових актів, розподіл ресурсів та визначення процедурних особливостей.

Як наслідок, адміністративним органам часто делегуються значні повноваження щодо прийняття рішень, які мають квазізаконодавчі та квазісудові характеристики, що вимагає надійних систем нагляду, прозорості та підзвітності.

Заходи з реформування

Як і будь-які великі організації, адміністративні апарати державного сектору незмінно стикаються з викликами, пов'язаними з ефективністю, результативністю, оперативністю та постійним прагненням відповідати потребам і очікуванням суспільства, що постійно змінюються.

Серед основних тенденцій та ініціатив, спрямованих на модернізацію державного управління в останні десятиліття, можна виділити наступні:

Оптимізація та скорочення - зусилля, спрямовані на впорядкування ієрархії, зменшення кількості керівників середньої ланки, розширення сфери контролю та оптимізацію штатного розкладу з метою підвищення ефективності.

Аутсорсинг/приватизація - укладання контрактів на надання певних державних послуг з приватними фірмами або їх самофінансування за рахунок плати за користування, а не податкових асигнувань.

Цифрова трансформація - впровадження нових цифрових технологій, таких як портали онлайн-сервісів, автоматизація, аналіз даних, хмарні обчислення в адміністративні процеси.

Управління ефективністю - прийняття принципів приватного сектору, таких як стратегічне планування, вимірювання ефективності, управління за цілями тощо.

Підзвітність, орієнтована на результат - перехід від жорсткого дотримання процедур до оцінки результатів, наслідків та впливу діяльності уряду в більш цілісний, орієнтований на результат спосіб.

Державно-приватні партнерства - моделі співпраці, які залучають капітал, інновації та операційні можливості приватного сектору на державну арену.

Залучення громадськості - розширення громадянської участі, консультацій з громадськістю та спільного виробництва послуг через адміністративні процеси.

Реформи державної служби - модернізація систем оплати праці, набору, навчання та працевлаштування з метою створення більш професійної, кваліфікованої державної служби.

Хоча шляхи адміністративних реформ у різних країнах відрізняються, основні рушійні сили адміністративної реформи, як правило, зумовлені потребами у підвищенні ефективності, якості послуг, прозорості, координації політики та довіри громадськості до урядових інституцій в умовах фіскальних обмежень.

Однак реформатори повинні ретельно збалансувати ці цілі з основними цінностями державної служби, такими як політичний нейтралітет, справедливість, належна правова процедура, етика та конституційна доброчесність. Безоглядне запозичення практик приватного сектору може бути хибним.

Комплексні адміністративні реформи потребують злагодженого управління змінами, стратегічної комунікації, підтримки вищого керівництва, підвищення кваліфікації працівників та законодавчої/політичної підтримки для успішного впровадження та сталого розвитку.

Таким чином, державний адміністративний апарат є операційною основою, що забезпечує публічне управління. Незважаючи на свою складність і бюрократичність, він перетворює політичне бачення на реальну політику, державні послуги та суспільний вплив.

Оскільки потреби громадян та операційне середовище змінюються, постійна модернізація адміністративного апарату є необхідною для побудови високоефективного, етичного, цифрового уряду 21-го століття, пристосованого до нових реалій. Правильне проведення адміністративної реформи має

вирішальне значення для всіх країн, які прагнуть забезпечити ефективне, підзвітне демократичне врядування, що дійсно слугує суспільним інтересам.

ТЕМА 5. МЕХАНІЗМИ, ОРГАНИ, МЕТОДИ ТА СТИЛІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Структура механізмів й органів публічного управління. Принципи організації діяльності органів публічного адміністрування. Методи та стилі публічного управління.

1. Структура механізмів та органів державного управління:

Сфера державного управління охоплює складну структуру механізмів та органів, відповідальних за управління державною політикою, програмами та послугами. Ця багатогранна структура, як правило, складається з державних установ, департаментів, міністерств і регуляторних органів на різних рівнях влади - від місцевого до національного та міжнародного. Кожна з цих структур має свої специфічні функції, обов'язки та повноваження в рамках адміністративної системи.

1. Компоненти структури:

Структура державного управління складається з кількох ключових компонентів, кожен з яких відіграє певну роль у процесі управління:

Міністерства: Міністерства - це урядові відомства, очолювані міністрами, які відповідають за нагляд за конкретними секторами або сферами державної політики.

Урядові установи: Це організації, створені урядом для виконання конкретних функцій, таких як регулювання галузей, надання соціальних послуг або забезпечення дотримання законів і нормативних актів.

Департаменти: Департаменти - це підрозділи урядових установ, відповідальні за нагляд за конкретними сферами діяльності уряду, такими як охорона здоров'я, освіта чи транспорт.

Регуляторні органи: Регуляторні органи - це незалежні організації, завданням яких є нагляд за дотриманням законодавства у певних галузях чи секторах, таких як фінансове регулювання чи захист довкілля.

2. Рівні державного управління:

Публічне управління функціонує на різних рівнях влади, включаючи:

Місцеве самоврядування: Цей рівень влади відповідає за управління муніципалітетами, містами чи округами та надання послуг безпосередньо громадянам на місцевому рівні.

Уряд штату/провінції: Уряди штатів або провінцій мають повноваження на певній географічній території в межах країни і здійснюють нагляд за питаннями, які впливають на весь штат або провінцію.

Національний уряд: Національний або федеральний уряд відповідає за управління всією країною і нагляд за питаннями національного значення, такими як оборона, закордонні справи та економічна політика.

Міжнародні організації: Деякі органи державного управління діють на міжнародному рівні, наприклад, Організація Об'єднаних Націй або Європейський Союз, і відповідають за вирішення глобальних проблем і сприяння співпраці між країнами.

3. Функції органів державного управління:

Органи державного управління виконують різноманітні функції, зокрема:

Розробка політики: Органи державного управління розробляють та впроваджують політику, спрямовану на вирішення суспільних проблем, сприяння економічному зростанню та покращення державних послуг.

Надання послуг: Органи державного управління надають громадянам основні послуги, такі як освіта, охорона здоров'я, транспорт та програми соціального забезпечення.

Регулювання: Органи державного управління регулюють галузі та сектори, щоб забезпечити дотримання законів і правил, захистити споживачів і сприяти чесній конкуренції.

Залучення громадськості: Органи державного управління взаємодіють з громадянами, зацікавленими сторонами та групами інтересів для збору інформації, вирішення проблем та сприяння прозорості та підзвітності в уряді.

2. Принципи організації діяльності органів публічної адміністрації:

Організація діяльності органів публічної адміністрації ґрунтується на кількох фундаментальних принципах, серед яких прозорість, підзвітність, ефективність та оперативність. Прозорість, що є основою демократичного врядування, забезпечує відкритість і доступність урядових процесів і рішень для громадськості. Підзвітність покладає на державних службовців неухильну відповідальність за свої дії та рішення, сприяючи зміцненню довіри та доброчесності в управлінні. Ефективність - рушійна сила ефективного надання державних послуг - спрямована на оптимізацію використання ресурсів при швидкому досягненні організаційних цілей. Крім того, оперативність підкреслює важливість швидкого реагування на потреби та занепокоєння громадян, що сприяє підвищенню рівня задоволеності громадян та довіри до уряду.

3. Методи та стилі державного управління:

Публічне управління використовує безліч методів і стилів для виконання своїх функцій і завдань, задовольняючи різноманітні потреби і запити сучасних суспільств. До них належать бюрократичні, партисипативні, управлінські та спільні підходи, кожен з яких має свої унікальні характеристики та наслідки:

Бюрократичний підхід: Цей традиційний метод покладається на ієрархічні структури, стандартизовані процедури та формальні правила для ефективного досягнення організаційних цілей. Він наголошує на суворому дотриманні правил і протоколів, забезпечуючи послідовність і одноманітність адміністративних процесів.

Партисипативний підхід: Цей метод виступає за активне залучення громадян до процесів прийняття рішень, сприяючи демократичному врядуванню

та соціальної інтеграції. Заохочуючи співпрацю між державними установами, організаціями громадянського суспільства та громадськістю, цей підхід спрямований на комплексне вирішення суспільних проблем та формулювання інклюзивної політики, що відображає різноманітні інтереси зацікавлених сторін.

Управлінський підхід: Цей метод надає перевагу ефективності, інноваціям та орієнтованим на результат управлінським практикам, що сприяють організаційній досконалості та постійному вдосконаленню. Він підкреслює важливість стратегічного планування, оцінки результатів діяльності та прийняття рішень на основі фактичних даних, тим самим підвищуючи ефективність та оперативність державного управління.

Підхід, заснований на співпраці: Цей метод підтримує партнерство та співпрацю між державними установами, організаціями приватного сектору та зацікавленими сторонами громади, визнаючи взаємозалежність суб'єктів у вирішенні складних суспільних проблем. Сприяючи спільній відповідальності, спільному вирішенню проблем та досягненню консенсусу, цей підхід сприяє ефективному наданню публічних послуг та сталому вирішенню проблем громади.

Отже, публічна адміністрація слугує стрижнем управління, маючи значний вплив на формулювання та реалізацію державної політики і програм. Його механізми, органи, методи та стилі формують контури управління, диктуючи спосіб, у який уряд взаємодіє зі своїми виборцями та задовольняє суспільні потреби. Всебічно розуміючи структуру, принципи, методи та стилі державного управління, ми можемо краще орієнтуватися в складнощах врядування та робити значущий внесок у просування демократичних ідеалів та суспільного добробуту.

ТЕМА 6. МІСЦЕВІ ДЕРЖАВНІ АДМІНІСТРАЦІЇ

Цінності та цілі суспільства й держави на місцевому рівні. Формування «дерева цілей». Юридичне забезпечення роботи місцевих державних адміністрацій.

1. Цінності та цілі суспільства і держави на місцевому рівні:

Місцеві державні адміністрації ґрунтуються на цінностях і цілях як суспільства, так і держави. На місцевому рівні ці цінності та цілі проявляються у кількох ключових сферах:

Розвиток громади: Місцеві органи влади надають пріоритет розвитку та вдосконаленню громад, у тому числі інфраструктури, зручностей та послуг, з метою підвищення якості життя мешканців.

Громадянська активність: Місцеві органи влади прагнуть сприяти громадянській активності та участі мешканців, заохочуючи їх до активної участі у процесах прийняття рішень та громадських ініціативах.

Економічне зростання: Органи місцевого самоврядування прагнуть сприяти економічному зростанню та процвітанню в межах своєї юрисдикції, підтримуючи бізнес, залучаючи інвестиції та створюючи нові робочі місця.

Соціальна справедливість: Органи місцевого самоврядування прагнуть забезпечити соціальну рівність і справедливість шляхом усунення нерівності, сприяння інклюзивності та надання підтримки маргіналізованим або вразливим верствам населення.

2. Формування "Дерева цілей":

"Дерево цілей" - це концептуальна основа, яка використовується органами місцевого самоврядування для організації та визначення пріоритетів своїх цілей та ініціатив. Вона передбачає ієрархічне структурування цілей на всеохоплюючі теми, підцілі та конкретні завдання, подібно до гілок, сучків та листя на дереві. Такий підхід дозволяє органам місцевого самоврядування узгоджувати свої дії з

ширшими стратегічними цілями та ефективно вимірювати прогрес у досягненні бажаних результатів.

Наскрізні теми: Це широкі категорії цілей, які охоплюють різні аспекти місцевого самоврядування, такі як економічний розвиток, соціальний добробут, екологічна стійкість та громадська безпека.

Підцілі: Підцілі - це конкретні завдання, які сприяють досягненню головних тем. Вони окреслюють конкретні сфери або питання, які органи місцевого самоврядування прагнуть вирішити в рамках кожної тематичної категорії.

Конкретні завдання: Конкретні цілі - це вимірювані результати або проміжні результати, яких органи місцевого самоврядування прагнуть досягти у визначені терміни. Вони є чітким орієнтиром для оцінки прогресу та результативності виконання підцілей і всеохоплюючих тем.

3. Правова база для місцевих державних адміністрацій:

Місцеві державні адміністрації діють у правовому полі, яке визначає їхні повноваження, відповідальність та зобов'язання. Ця база складається з різних законів, підзаконних актів і політик на місцевому, регіональному та національному рівнях. Ключові аспекти правової бази включають

Конституційні положення: Конституції або статuti забезпечують фундаментальну правову основу для створення та функціонування органів місцевого самоврядування, визначаючи їхні повноваження, структуру та функції.

Статутні закони: Статутні закони, прийняті законодавчими органами, визначають повноваження та обов'язки органів місцевого самоврядування, в тому числі їх право стягувати податки, приймати постанови та надавати публічні послуги.

Адміністративні регламенти: Адміністративні правила, видані державними органами, регулюють конкретні аспекти діяльності органів місцевого самоврядування, такі як закупівлі, планування землекористування та державні закупівлі.

Судові рішення: Судові рішення тлумачать і застосовують законодавство для вирішення спорів і роз'яснення правових принципів, що стосуються діяльності органів місцевого самоврядування, створюючи прецеденти, якими керуються у своїх діях і рішеннях у майбутньому.

Таким чином, місцеві державні адміністрації відіграють ключову роль у просуванні цінностей і цілей суспільства та держави на низовому рівні. Дотримуючись принципів розвитку громад, громадянської активності, економічного зростання та соціальної справедливості, органи місцевого самоврядування сприяють добробуту та процвітанню своїх громад. Завдяки формуванню "дерева цілей" та дотриманню надійної правової бази, місцеві державні адміністрації можуть ефективно виконувати свої повноваження та задовольняти різноманітні потреби своїх виборців.

ТЕМА 7. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Типологізація органів публічного управління. Принципи організації діяльності органів публічного адміністрування. Територіально-адміністративний аспект публічного адміністрування. Особливості місцевого самоврядування. Процеси децентралізації.

Ефективне функціонування будь-якого суспільства значною мірою залежить від створення та підтримки добре організованої системи управління. Ця система охоплює як публічне управління, яке контролює реалізацію державної політики та надання державних послуг, так і місцеве самоврядування, яке надає громадам повноваження управляти власними справами в межах певної географічної території.

I. Типологія органів публічної адміністрації

Публічна адміністрація охоплює широкий спектр органів, відповідальних за виконання функцій виконавчої гілки влади. Ці органи можна класифікувати за різними категоріями, виходячи з їхньої сфери діяльності, обов'язків та рівнів функціонування:

Центральні органи виконавчої влади: Ці органи діють на національному рівні і відповідають за формулювання та реалізацію політики, яка впливає на всю країну. Приклади включають міністерства, департаменти та агентства.

Органи регіонального або державного рівня: У країнах з федеральним або децентралізованим устроєм існують адміністративні органи, які діють на регіональному або державному рівні, здійснюючи нагляд за реалізацією політики в межах своєї юрисдикції.

Органи місцевого самоврядування: Ці органи функціонують на місцевому рівні, наприклад, муніципалітети, округи чи райони, і відповідають за управління справами, які безпосередньо впливають на громади, яким вони служать.

Спеціалізовані органи: Деякі адміністративні органи створюються для вирішення питань у конкретних сферах управління, таких як освіта, охорона здоров'я або охорона навколишнього середовища. Ці органи можуть діяти на різних рівнях, від національного до місцевого.

II. Принципи організації публічної адміністрації

Ефективна організація органів публічної адміністрації ґрунтується на кількох ключових принципах:

Ієрархія та субординація: Публічне управління має ієрархічну структуру з чітким розподілом повноважень і підпорядкуванням, що забезпечує підзвітність та ефективно прийняття рішень.

Поділ праці та спеціалізація: Завдання та обов'язки розподілені між різними органами та посадовими особами, що дозволяє спеціалізуватися та мати досвід у конкретних сферах управління.

Прозорість та підзвітність: Органи державного управління підзвітні громадськості та повинні діяти прозоро, забезпечуючи, щоб їхні дії та рішення підлягали ретельному контролю та нагляду.

Законність та верховенство права: Усі дії та рішення, прийняті органами державного управління, повинні відповідати закону та встановленим правилам, сприяти справедливості та рівному ставленню.

Професіоналізм та призначення на основі заслуг: Державні службовці повинні призначатися на основі їхньої кваліфікації, досвіду та заслуг, забезпечуючи компетентне надання послуг та ефективне управління.

III. Територіально-адміністративний аспект державного управління

Територіально-адміністративна організація публічної адміністрації має вирішальне значення для забезпечення ефективного та результативного управління в різних географічних регіонах. Цей аспект включає в себе

Децентралізацію та деконцентрацію: Розподіл адміністративних повноважень і відповідальності від центральних органів влади до нижчих рівнів управління або місцевих адміністративних одиниць, що сприяє більш локалізованому прийняттю рішень і наданню послуг.

Міжурядові відносини: Координація та співпраця між різними рівнями влади (національним, регіональним та місцевим) з метою забезпечення узгодженої та гармонізованої реалізації політики та надання послуг на всій території.

Регіональний розвиток та просторове планування: Публічне управління відіграє вирішальну роль у сприянні збалансованому регіональному розвитку, усуненні диспропорцій між різними територіями та забезпеченні ефективного просторового планування та управління землекористуванням.

IV. Місцеве самоврядування

Місцеве самоврядування є основоположним принципом демократичного суспільства, що надає громадам право управляти власними справами в межах певної географічної території. До ключових аспектів місцевого самоврядування належать

Автономія та самоврядування: Місцеві громади мають право самостійно обирати своїх представників, приймати рішення та впроваджувати політику, яка відповідає їхнім конкретним потребам та пріоритетам.

Участь громадян та підзвітність: Місцеве самоврядування сприяє активній участі громадян у процесах прийняття рішень, гарантуючи, що політика та дії відображають інтереси громади. Воно також сприяє підзвітності місцевої влади громадянам, яким вона служить.

Надання послуг та розвиток громад: Органи місцевого самоврядування відповідають за надання основних публічних послуг, таких як освіта, охорона здоров'я, утримання інфраструктури та сприяння ініціативам з розвитку громад.

Фінансова та адміністративна автономія: Органи місцевого самоврядування мають певний ступінь фінансової та адміністративної автономії, що дозволяє їм управляти своїми бюджетами, збирати місцеві податки та приймати рішення щодо розподілу ресурсів.

V. Процеси децентралізації

Децентралізація - це ключова тенденція в сучасному управлінні, спрямована на передачу повноважень, відповідальності та ресурсів від центральних органів влади до нижчих рівнів управління або місцевих адміністративно-територіальних одиниць. Процеси децентралізації включають в себе:

Політичну децентралізацію: Передача політичної влади та повноважень щодо прийняття рішень місцевим обраним представникам та інституціям, що сприяє більшій участі громадян та їхній підзвітності.

Адміністративна децентралізація: Перерозподіл адміністративних обов'язків і ресурсів від центрального уряду до місцевих адміністративних одиниць, що підвищує ефективність і оперативність надання послуг.

Фіскальна децентралізація: Розподіл фінансових ресурсів і повноважень щодо отримання доходів між місцевими органами влади, що дозволяє їм управляти своїми бюджетами та визначати пріоритети видатків на основі місцевих потреб.

Розбудова спроможності та розширення прав і можливостей: Процеси децентралізації часто включають зусилля з розбудови спроможності місцевих

органів влади та громад, надання їм необхідних навичок, ресурсів та підтримки для ефективного виконання своїх розширених функцій та обов'язків.

Публічне управління та місцеве самоврядування є важливими складовими добре функціонуючого суспільства, забезпечуючи ефективне надання публічних послуг, сприяння розвитку громад та представлення інтересів громадян. Розуміння типології органів публічної адміністрації, принципів їх організації, територіально-адміністративних аспектів та процесів децентралізації допоможе нам досягти більш ефективного та відповідального управління, сприятиме демократичній участі та розширенню прав і можливостей громад у формуванні власного майбутнього.

ТЕМА 8. ДЕРЖАВНА СЛУЖБА В ОРГАНАХ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Бюрократія як наукова категорія. Сучасні підходи в оцінюванні бюрократії. Основні ознаки й атрибути бюрократії. Політизація вищого чиновництва. Публічна служба.

Ефективність та результативність державного управління значною мірою залежить від якості системи державної служби. Україна, як і багато інших країн, протягом останніх років зазнала значних реформ, спрямованих на модернізацію та професіоналізацію державної служби.

I. Бюрократія як наукова категорія

Термін "бюрократія", введений французьким філософом і соціологом Максом Вебером, означає систему управління, що характеризується ієрархічною владою, розподілом праці, безособовими правилами і професійною компетентністю. Ідеальний тип бюрократії Вебера став основоположним поняттям у вивченні державного управління та організаційної теорії.

Визначення бюрократії: Бюрократія - це форма організаційної структури, яка підкреслює ієрархічну владу, чіткі лінії підпорядкування, а також систему правил і процедур, покликаних забезпечити ефективно і неупереджене прийняття рішень.

Характеристики бюрократії: Згідно з Вебером, ключовими характеристиками бюрократії є чітко визначена ієрархія, спеціалізований розподіл праці, письмові правила і норми, знеособлені відносини та система найму і просування по службі, що базується на заслугах.

Раціональність та ефективність: Бюрократія, за Вебером, спрямована на досягнення раціональності та ефективності в управлінні великими організаціями шляхом мінімізації особистих упереджень та просування стандартизованих процедур.

II. Сучасні підходи до оцінки бюрократії

Хоча ідеальний тип бюрократії, запропонований Вебером, залишається впливовим, сучасні науковці та практики розробили альтернативні погляди та підходи до оцінки бюрократії:

Новий публічний менеджмент (New Public Management, NPM): Цей підхід з'явився наприкінці 20-го століття і наголошує на прийнятті методів управління приватного сектору, таких як вимірювання ефективності, конкуренція та орієнтація на клієнта, для підвищення ефективності та результативності організацій державного сектору.

Управління суспільною вартістю (Public Value Management, PVM): Цей підхід фокусується на створенні суспільної цінності шляхом узгодження організаційних стратегій та операцій з суспільними потребами та очікуваннями. Він наголошує на співпраці, залученні громадян та врахуванні ширшого суспільного впливу.

Управління цифровою епохою (DEG): У цифрову епоху цей підхід визнає трансформаційний потенціал інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у підвищенні прозорості, підзвітності та надання послуг урядом.

Спільне управління: Цей підхід підкреслює важливість залучення різних зацікавлених сторін, включаючи громадян, організації громадянського суспільства та приватний сектор, до процесів прийняття рішень та реалізації політики.

III. Бюрократія в органах виконавчої влади України

Органи виконавчої влади України, до яких належать міністерства, державні комітети та інші центральні органи виконавчої влади, відповідають за реалізацію державної політики та надання державних послуг. Бюрократія в цих установах відіграє вирішальну роль в їхньому ефективному функціонуванні:

Ієрархічна структура: Органи виконавчої влади в Україні мають ієрархічну структуру з чітким розподілом повноважень та підзвітністю. Ця структура спрямована на забезпечення підзвітності та ефективного прийняття рішень.

Нормативно-правова база: Діяльність органів виконавчої влади регулюється нормативно-правовою базою, яка визначає їхні функції, обов'язки та процедури. Ця база має на меті сприяти прозорості та послідовності в державному управлінні.

Професіоналізм та добір кадрів на основі заслуг: Було докладено зусиль для підвищення професіоналізму та добору кадрів на основі заслуг в органах виконавчої влади України з метою створення дієздатної та компетентної державної служби.

Виклики та реформи: Незважаючи на ці зусилля, такі проблеми, як політичне втручання, корупція та неефективність, залишаються актуальними. Нещодавні реформи, включаючи прийняття нового закону про державну службу у 2015 році, спрямовані на вирішення цих проблем та модернізацію системи державного управління.

IV. Політизація вищих державних службовців

Однією з серйозних проблем, з якою стикаються багато країн, у тому числі й Україна, є політизація вищих державних службовців. Це явище стосується практики призначення або звільнення високопосадовців на основі політичних міркувань, а не заслуг чи професійної кваліфікації.

Наслідки політизації: Політизація може підірвати неупередженість, стабільність і безперервність державного управління, а також підірвати довіру громадськості до державних інституцій.

Заходи з деполітизації: Для вирішення цієї проблеми в Україні докладаються зусилля для деполітизації вищих посад державних службовців. Це включає встановлення чітких критеріїв для призначень, запровадження процесів відбору на основі заслуг та посилення незалежності інститутів державної служби.

Баланс між політичною відповідальністю та професіоналізмом: Досягнення правильного балансу між політичною відповідальністю та професійними знаннями залишається складним завданням, оскільки вищі державні службовці повинні орієнтуватися на перетині політичних пріоритетів та ефективного державного управління.

V. Державна служба в Україні

Концепція публічної служби в Україні охоплює як державну службу, так і інші форми державної зайнятості. Вона ґрунтується на принципах доброчесності, неупередженості та служіння суспільним інтересам:

Державна служба: Державна служба складається з державних службовців, які працюють в органах виконавчої влади, міністерствах та інших державних органах. Вони відповідають за реалізацію політики, надання державних послуг та забезпечення ефективного функціонування державних установ.

Інша державна служба: Окрім державних службовців, до публічної служби в Україні належать професіонали, які працюють в освіті, охороні здоров'я, правоохоронних органах та інших секторах, що надають основні публічні послуги.

Етичні стандарти та професійний розвиток: Докладаються зусилля для зміцнення етичних стандартів, сприяння професійному розвитку та посилення потенціалу державних службовців через навчальні програми, оцінювання результатів діяльності та можливості безперервної освіти.

Виклики та майбутні перспективи: Незважаючи на триваючі реформи, в українській державній службі зберігаються проблеми, пов'язані з корупцією, низькою заробітною платою та відтоком мізків. Вирішення цих проблем матиме вирішальне значення для залучення та утримання талановитих людей і забезпечення ефективного надання державних послуг.

Бюрократія як наукова категорія еволюціонувала з плином часу, а сучасні підходи досліджують нові парадигми державного управління. В Україні бюрократія в органах виконавчої влади відіграє важливу роль у реалізації державної політики та наданні державних послуг. Незважаючи на зусилля, спрямовані на професіоналізацію державної служби та вирішення таких проблем, як політизація, для забезпечення компетентної, етичної та оперативної державної служби, яка слугує інтересам громадян України, необхідні постійні реформи та ініціативи з розбудови потенціалу.

ТЕМА 9. КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Процедури контролю та моніторингу як функції публічного управління. Поняття результативності й ефективності публічного управління. Фактори результативності й ефективності публічного адміністрування.

Ефективне публічне управління спирається на надійні механізми контролю та моніторингу для забезпечення підзвітності, прозорості та ефективного використання державних ресурсів. Процедури контролю та моніторингу є важливими функціями державного управління, спрямованими на оцінку ефективності та результатів державних політик і програм.

I. Процедури контролю та моніторингу в державному управлінні

Процедури контролю та моніторингу є важливими компонентами державного управління, які дають змогу урядам відстежувати прогрес, визначати

сфери, що потребують вдосконалення, та забезпечувати дотримання встановлених політик і правил.

Типи контролю та моніторингу:

a. Внутрішній контроль: Механізми, створені в організаціях для забезпечення дотримання політик, процедур і правових вимог.

b. Зовнішній контроль: Нагляд і перевірка з боку незалежних органів, таких як аудитори, омбудсмени або парламентські комітети.

c. Моніторинг ефективності: Постійна оцінка прогресу в досягненні заздалегідь визначених цілей і завдань.

d. Фінансовий контроль: Моніторинг бюджетів, витрат і практики фінансового менеджменту.

Цілі контролю та моніторингу:

a. Підзвітність: Забезпечення того, щоб державні службовці та установи несли відповідальність за свої дії та використання ресурсів.

b. Відповідність: Перевірка дотримання політики, законів і нормативних актів.

c. Прозорість: Сприяння відкритості та доступу до інформації про діяльність уряду та процеси прийняття рішень.

d. Постійне вдосконалення: Визначення сфер, що потребують вдосконалення, та впровадження коригувальних заходів.

Принципи ефективного контролю та моніторингу:

a. Незалежність: Механізми контролю та моніторингу повинні бути незалежними та вільними від неналежного впливу або конфлікту інтересів.

b. Своєчасність: Моніторинг повинен проводитися регулярно і своєчасно, щоб забезпечити можливість оперативного вжиття коригувальних заходів.

c. Об'єктивність: Оцінки повинні ґрунтуватися на даних і доказах, які можна перевірити, а не на особистих упередженнях чи припущеннях.

d. Залучення зацікавлених сторін: Залучення відповідних зацікавлених сторін, таких як громадяни, організації громадянського суспільства та експерти, до процесів контролю та моніторингу.

II. Ефективність та результативність в державному управлінні

Ефективність та результативність є двома ключовими поняттями в оцінці ефективності державного управління та оцінці впливу державних політик і програм.

Ефективність:

а. Визначення: Ефективність означає ступінь досягнення бажаних результатів або цілей.

б. Вимірювання ефективності: Для оцінки ефективності можна використовувати такі показники, як досягнення цілей, задоволеність зацікавлених сторін та вплив на суспільство.

с. Фактори, що сприяють ефективності: Чіткі політичні цілі, адекватні ресурси, залучення зацікавлених сторін та адаптивність до мінливих обставин можуть підвищити ефективність.

Ефективність:

а. Визначення: Ефективність пов'язана з оптимальним використанням ресурсів (фінансових, людських і матеріальних) для досягнення бажаних результатів.

б. Вимірювання ефективності: Для оцінки ефективності можна використовувати такі показники, як аналіз витрат і вигод, коефіцієнти продуктивності та оптимізація процесів.

с. Фактори, що сприяють ефективності: Оптимізація процесів, технологічний прогрес, кваліфікований персонал та ефективний розподіл ресурсів можуть підвищити ефективність.

Баланс між результативністю та ефективністю:

а. Компроміси: У деяких випадках між результативністю та ефективністю можуть існувати компроміси, які потребують ретельного розгляду та визначення пріоритетів.

б. Постійне вдосконалення: Прийняття мислення, спрямованого на постійне вдосконалення, може допомогти організаціям підвищити результативність та ефективність з часом.

с. Системи управління ефективністю: Впровадження систем управління ефективністю, які інтегрують показники результативності та ефективності, може сприяти кращому прийняттю рішень і розподілу ресурсів.

III. Чинники, що впливають на ефективність та результативність державного управління

На ефективність та результативність державного управління можуть впливати різні фактори, зокрема:

Політичне та правове середовище:

а. Політична стабільність: Стабільне політичне середовище з чіткими політичними напрямками та спадкоємністю може підвищити ефективність державного управління.

б. Правова база: Надійна правова база, яка сприяє підзвітності, прозорості та верховенству права, може сприяти ефективному та результативному управлінню.

Організаційна структура та культура:

а. Ієрархія та бюрократія: Хоча ієрархія може сприяти підзвітності, надмірна бюрократія може перешкоджати ефективності та оперативності.

б. Організаційна культура: Культура, яка цінує інновації, безперервне навчання та орієнтованість на громадян, може позитивно вплинути на ефективність та результативність.

Людські ресурси:

а. Компетентність та навички: Забезпечення кваліфікованої та компетентної робочої сили шляхом ефективного набору, навчання та професійного розвитку може підвищити якість державних послуг.

б. Мотивація та заохочення: Відповідні структури заохочення та програми визнання можуть мотивувати державних службовців до ефективної та результативної роботи.

Технології та інновації:

a. Цифрова трансформація: Використання цифрових технологій та ініціатив електронного урядування може впорядкувати процеси, покращити надання послуг та підвищити прозорість.

b. Інновації та управління змінами: Розвиток культури інновацій та ефективного управління змінами може допомогти державним установам адаптуватися до мінливих суспільних потреб і технологічного прогресу.

Залучення громадян та співпраця:

a. Врядування за участі громадськості: Залучення громадян та зацікавлених сторін до процесів прийняття рішень може допомогти забезпечити відповідність політики та програм суспільним потребам, підвищуючи ефективність.

b. Міжсекторальна співпраця: Співпраця між урядом, громадянським суспільством і приватним сектором може використовувати різноманітні ресурси та досвід, сприяючи прийняттю більш ефективних і дієвих рішень.

Процедури контролю та моніторингу є фундаментальними функціями державного управління, що забезпечують підзвітність, прозорість та постійне вдосконалення. Розуміючи концепції ефективності та результативності, а також враховуючи фактори, що впливають на ці виміри, уряди можуть підвищити ефективність роботи державних установ і забезпечити кращі результати для громадян. Досягнення правильного балансу між результативністю та ефективністю, а також розвиток культури інновацій та залучення громадян є важливим для побудови чутливої та ефективної системи державного управління.

ТЕМА 10. ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Загальна характеристика взаємовідносин суспільства й економіки. Етапи формування й еволюції публічного адміністрування в сфері економіки. Формування підходів до соціальної політики. Держава як гарант соціальної

спрямованості ринкової економіки. Публічне адміністрування в забезпеченні населення суспільними благами.

Публічне управління відіграє вирішальну роль у формуванні соціально-економічного ландшафту країни. Воно слугує мостом між суспільством та економікою, забезпечуючи збалансованість економічного зростання з соціальним добробутом та справедливим розподілом ресурсів.

I. Взаємодія суспільства та економіки

Суспільство та економіка нерозривно пов'язані між собою, і кожна з них суттєво впливає на іншу:

Вплив економіки на суспільство:

а. Зайнятість і доходи: Економіка забезпечує можливості працевлаштування та джерела доходу, формуючи якість життя та соціальний добробут людей.

б. Розподіл багатства: Розподіл багатства в суспільстві може сприяти соціальному розшаруванню, нерівності та потенційній соціальній напруженості.

с. Інфраструктура та послуги: Економічне зростання та розвиток визначають наявність необхідної інфраструктури та послуг, таких як транспорт, охорона здоров'я та освіта.

Вплив суспільства на економіку:

а. Робоча сила: На чисельність, кваліфікацію та продуктивність робочої сили впливають такі суспільні фактори, як освіта, демографія та культурні норми.

б. Поведінка споживачів: Суспільні цінності, вподобання та тенденції формують поведінку споживачів, впливаючи на ринковий попит та економічну діяльність.

с. Соціальна стабільність: Стабільне та згуртоване суспільство може сприяти створенню середовища, сприятливого для економічного зростання та інвестицій.

II. Еволюція державного управління в економічних сферах

Роль державного управління в економічних сферах еволюціонувала з часом, відображаючи зміни економічних теорій, політичних ідеологій та суспільних потреб:

Класична економічна теорія та підхід "laissez-faire": Спочатку публічне управління відіграло мінімальну роль в економічних справах, оскільки вважалося, що ринки повинні функціонувати з мінімальним втручанням держави.

Кейнсіанська економіка та державне втручання: Велика депресія та кейнсіанські економічні теорії поставили під сумнів підхід laissez-faire, що призвело до посилення державного втручання в управління економічними циклами та сприяння зайнятості і зростанню.

Держава загального добробуту та соціальна політика: Після Другої світової війни з'явилася соціальна держава та соціальна політика, спрямовані на подолання нерівності доходів, бідності та створення системи соціального захисту для громадян.

Неоліберальна політика та дерегуляція: Наприкінці 20-го століття неоліберальна політика була зосереджена на дерегуляції, приватизації та зменшенні ролі держави в економічних справах.

Сучасні підходи: Сучасне публічне управління балансує між економічною ефективністю та соціальною справедливістю, наголошуючи на сталому розвитку, державно-приватному партнерстві та розробці політики на основі фактичних даних.

III. Формування підходів до соціальної політики

Публічне управління відіграє ключову роль у формуванні підходів до соціальної політики, спрямованих на задоволення суспільних потреб та сприяння колективному добробуту:

Програми соціального страхування: Такі програми, як допомога по безробіттю, пенсії та медичне страхування, мають на меті забезпечити соціальний захист та зменшити ризики, пов'язані з втратою роботи, інвалідністю або старістю.

Програми соціальної допомоги: Такі ініціативи, як програми подолання бідності, житлова допомога та продовольча допомога, спрямовані на вразливі та малозабезпечені верстви населення.

Освіта та розвиток навичок: Державні інвестиції в освіту, професійну підготовку та програми розвитку навичок підвищують людський капітал і сприяють соціальній мобільності.

Охорона здоров'я та соціальні послуги: Публічне управління здійснює нагляд за наданням медичних послуг, дитячими закладами та підтримкою осіб з інвалідністю або особливими потребами.

Навколишнє середовище та міське планування: Політика, пов'язана з охороною довкілля, міським розвитком та інфраструктурою, підтримує сталий розвиток громад та покращує якість життя.

IV. Держава як гарант соціально-орієнтованої ринкової економіки

У ринковій економіці держава відіграє вирішальну роль у забезпеченні соціальної справедливості та вирішенні проблем, пов'язаних з неспроможністю ринку:

Регуляторна база: Уряди створюють нормативно-правову базу для захисту прав працівників, забезпечення чесної конкуренції та захисту інтересів споживачів.

Політика перерозподілу: Через оподаткування та програми соціальних виплат уряди прагнуть перерозподілити багатство та зменшити нерівність у доходах.

Надання суспільних благ: Держава відповідає за надання суспільних благ та послуг, які ринок не може адекватно забезпечити, наприклад, національна оборона, громадська інфраструктура та базова освіта.

Ринкове втручання: Уряди можуть втручатися в роботу ринків за допомогою субсидій, контролю за цінами або цільових інвестицій, щоб виправити провали ринку або сприяти розвитку певних галузей чи секторів.

Державно-приватні партнерства: Угоди про співпрацю між державними та приватними організаціями можуть залучати ресурси та досвід для більш ефективного надання державних послуг та реалізації інфраструктурних проєктів.

V. Публічне управління у наданні суспільних благ

Публічне управління відіграє провідну роль у забезпеченні доступу громадян до основних суспільних благ і послуг:

Розвиток інфраструктури: Публічне управління здійснює нагляд за плануванням, фінансуванням та реалізацією інфраструктурних проєктів, включаючи транспортні мережі, комунальні послуги та громадські об'єкти.

Освіта та охорона здоров'я: Державні установи відповідають за управління та фінансування систем державної освіти, закладів охорони здоров'я та ініціатив у сфері охорони здоров'я.

Громадська безпека та охорона: Правоохоронні органи, служби з надзвичайних ситуацій та національні оборонні організації підпадають під сферу державного управління.

Охорона навколишнього середовища: Публічне управління відіграє вирішальну роль у розробці та забезпеченні дотримання екологічних норм, управлінні природними ресурсами та просуванні сталих практик.

Культурні та рекреаційні послуги: Публічне управління підтримує забезпечення публічних бібліотек, парків, місць відпочинку та культурних програм, сприяючи загальному добробуту громад.

Публічне управління є важливим компонентом у формуванні соціально-економічного ландшафту країни. Розуміючи складний взаємозв'язок між суспільством та економікою і визнаючи еволюцію ролі державного управління в економічних сферах, формуванні соціальної політики та наданні суспільних благ, уряди можуть краще реагувати на суспільні потреби, сприяти сталому розвитку та формувати середовище, яке збалансовує економічне зростання з соціальною справедливістю та колективним добробутом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. (із змінами). URL: www.zakon4.rada.gov.ua.
2. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. URL: www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80.
3. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 кв. 1999 р. № 586-XIV // Офіційний вісник України. 1999. № 18. Ст. 774
4. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011р. № 3166-VI (із змін. і доповн.). URL: www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3166-17.
4. Бакуменко В. Д., Усаченко Л. М., Червякова О. В.; Теоретичні засади державного управління : навч. посіб. / за заг. ред. Л. М. Усаченко. К. : ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2013. 174 с.
5. Державна економічна політика регіонального розвитку : навчальний посібник [М. А. Латинін, О. Ю. Бобровська, Г. О. Дорошенко та ін. ; за заг. ред. проф. М. А. Латиніна, проф. В. Б. Родченка]. Х. : Вид-во ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 420 с.
6. Державне регулювання інноваційного розвитку України: стратегічні пріоритети : [монографія] / [М.А. Латинін, С.В. Майстро, В.Ю. Бабаєв та ін.]; за заг. ред. М.А. Латиніна. Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2014. 320 с.
7. Енциклопедія державного управління. У 8 т. Т. 8: Публічне врядування / наук.-ред. кол. В. С. Загорський [та ін.] Львів: ЛРІДУ, НАДУ, 2011. 712 с.
8. Кайлюк Є. М., Гриненко В.В. Публічне адміністрування. Підручник для студентів спеціальності Менеджмент і адміністрування (за видами економічної діяльності). Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. Х.: ХНАМГ, 2013. 200 с.
9. Конспект лекцій з дисципліни «Публічне адміністрування» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 073

«Менеджмент» денної та заочної форм навчання / Укл. А.С.Зеніна-Біліченко
Кам'янське: ДДТУ, 2017. 127 с.

10. Кульчій І.О. Право в публічному управлінні: навчальний посібник.
Полтава: ПолтНТУ, 2018. 140 с.

11. Менеджмент для публічної влади: навч. посіб. / за заг. ред. д-ра екон.
наук, проф. М. П. Бутка. Ніжин : ТОВ "Видавництво "Аспект-Поліграф", 2011.
360 с.

12. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями
модернізації : наукова доповідь / редкол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В.В.
Толкованов та ін. ; за заг. ред. докт. наук з держ. упр., проф. Ю.В. Ковбасюка. К.
: НАДУ, 2014. 128 с.

13. Нижник Н. Р., Мосов С. П. Теоретичні аспекти державного управління
: монографія. Чернівці: 2011. 248 с.

14. Основи публічного адміністрування: навчально-методичний посібник
для самостійної роботи та практичних занять для студентів Інституту підготовки
кадрів для органів юстиції України денної форми навчання другого
(магістерського) рівня галузь знань 08 "Право" спеціальності 081 "Право" /
уклад.: Н. П. Матюхіна, М. С. Ковтун, О. М. Соловйова та ін. Харків: Нац.
юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2016. 79 с.

15. Публічне врядування : навчальний посібник / Л. Ю. Гордієнко, С. В.
Лукашев. Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 388 с.

16. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного
суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія / За заг. ред. С.
Чернова, В. Воронкової, В. Банаха, О. Сосніна, П. Жукаускаса, Й. Ввайнхардт, Р.
Андрюкайтене; Запоріж. держ. інж. акад. Запоріжжя: ЗДІА, 2016. 606 с.

17. Публічне управління та адміністрування : навч. посібник / Скидан О.
В., Якобчук В. П., Дацій Н. В., Ходаківський Є. І. [та ін.] ; за заг. ред. О. В.
Скидана. Житомир : ЖНАЕУ, 2017. 705 с.

18. Публічне управління та адміністрування : словник-довідник. / Укладники: Руденко О.М., Шершньова О.В., Бакуменко В.Д., Філіпова Н.В., Ткаленко Н.В. К.: Кондор-Видавництво. 2016. 178 с.

19. Ястремська О. М., Л. О. Мажник. Публічне адміністрування: навчальний посібник. Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 132 с.

ЗМІСТ

Вступ	3
Тема 1. Публічне управління: поняття і наукові засади	5
Тема 2. Публічне управління і виконавча влада	9
Тема 3. Конституційні засади співвідношення законодавчої та виконавчої гілок державної влади в Україні	15
Тема 4. Апарат державного управління: понятійно-термінологічна характеристика організації та діяльності	20
Тема 5. Механізми, органи, методи та стилі публічного управління	25
Тема 6. Місцеві державні адміністрації	29
Тема 7. Публічне управління та місцеве самоврядування	31
Тема 8. Державна служба в органах виконавчої влади	35
Тема 9. Контроль у сфері публічного управління	39
Тема 10. Особливості публічного управління в сфері соціально-економічного розвитку	43
Список літератури	48

Навчальне видання

ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Конспект лекцій
для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності
281 «Публічне управління та адміністрування»
денної та заочної форм навчання

Укладачі: КРУГЛОВ Віталій Вікторович, МОРОЗ Володимир
Михайлович, ТЕРЕЩЕНКО Діна Акрамівна

Відповідальний за випуск проф. Мороз В. В.
Роботу до видання рекомендував проф. Кіпенський А. В.
В авторській редакції

План 2024 р, поз. 22.

Підп. до друку . 2024. Формат 60x84 1/12. Папір офсет.
Друк – різнографія. Гарнітура Times New Roman. Ум. друк. арк. 2,5.
Обл.вид. арк. Наклад 50 прим. Зам. № . Ціна договірна.

Видавничий центр НТУ «ХПІ».

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 5478 від 21.08.2017 р.
61002, Харків, вул. Кирпичова, 2 Виготовлювач: ФОП Панов А.М.

Свідоцтво ДК № 4847 від 06.02.2015 р.
Харків, вул. Жон Мироносець, 10, оф. 6
Тел. +38 (057) 714-06-74, +30 (050) 976-32-87
copy@vlavke.com